

u, en gij hebt den booze overwonnen (1 Joh. 2:14). En in de geschiedenis werkte de Heere zeer vaak door jonge menschen reformatie. Samuël was jong toen hij den steen Eben-Haäzer oprichtte. Luther en Calvijn waren jong toen de Heere hen deed wederkeren en hen riep tot de reformatie.

Biggekerke.

A. JANSE.

UIT DE SCHRIFT

Souvereiniteit.

En de Engel des Heeren sprak tot Filippus, zeggende: „Sta op en ga heen tegen het Zuiden, op den weg, die van Jeruzalem afdaalt naar Gaza, welke woest is“.

Hand. 8:26.

Aan dien Jeruzalemschen diaken valt een buitengewone eer ten deel — dat een Engel des Heeren tot hem komt met een woord van zijn God, speciaal tot Filippus gericht. Een eer boven vele duizenden; een moment, om het geheele leven nooit te vergeten; dat die Engel komt! Zouden we niet veel, zeer veel er voor over hebben gehad, als een dergelijke eer ons te beurt gevallen was? Als ons een dergelijke opdracht gegeven was?

Niet te haastig!

Want een moeilijke opdracht wordt door Gods Engel aan Filippus gegeven. Van Samaria te gaan naar den weg, die van Jeruzalem naar Gaza loopt. En een nadere bepaling wordt er bij gezegd: de weg, die woest is. Van Jeruzalem naar de kust-vlakte hebben méér wegen gevoerd. Vandaar die nadere bepaling erbij. Niet langs een drukken weg moet Filippus trekken; neen, daar is ook nog een oude weg; waarschijnlijk moeilijk te bereizen; moeilijker dan die andere. Bijna niemand, die daarom nog langs dien weg gaat, die daar eenzaam tusschen de bergen ligt.

Langs dien weg moet Filippus gaan. Van Samaria langs dien woesten, eenzamen weg.

Wat een tegenstelling! In Samaria de drukke arbeid. Samaria is juist gewonnen voor Jezus. „Samaria heeft het Woord Gods aangenomen“. Daar zijn misschien de honderden tot bekeering gekomen en tot geloof. Daar zijn de triumpfen van het kruis. Daar is het een groote blijdschap, er nu te arbeiden. Daar zal Filippus nog graag een tijd blijven, want wie weet, hoevelen er door middel van zijn arbeid nog zullen komen tot het geloof in den Heiland, die gekruist werd en leeft.

En nu — sta op en ga heen! Ja, niet naar een andere, nog grootere stad. Op den eenzamen landweg. Waar Filippus misschien wel niemand ontmoeten zal.

Filippus, sta op en ga heen. Breek af, houd op, leg neer, en ga naar dien weg, die woest tusschen Judea's bergen ligt.

Sta op en ga heen. Niet eens een verklaring erbij van het waarom. Terwijl de Heere het wel weet! Want Hij heeft dien Moorman reeds in het hart gegeven, langs dien weg te gaan, waar hij Filippus en waar hij zijn God ontmoeten zal.

Maar Filippus hoort er geen woord van. Alleen maar dat korte bevel: sta op en ga heen. Het bevel der Souvereiniteit. Zonder te weten waarom en waartoe; zonder te verstaan de reden; met de conclusie van het gezond verstand voor het grijpen, dat God zich vergist — moet Filippus heengaan op den woesten weg.

Tot ons spreken geen zichtbaar verschijnende Engelen meer. Maar onze Heere spreekt tot Zijn Christenen in heel andere omstandigheden en met heel andere bedoelingen steeds dezelfde taal. De taal van het soevereine bevel. Als Hij hun een weg laat zien, die woest is, en hen daarop laat gaan.

Uit het drukke leven plotseling naar de eenzaamheid. Uit een prachtig arbeidsterrein naar velden, die woest liggen. Als ze iets moeten afbreken en neerleggen, dat hun dierbaar geworden was, en gaan naar een weg, waar ze meenen, niet te kunnen gaan.

Van een post, waar ze met blijdschap arbeidden, naar een onbekend terrein. Van voorspoed en licht naar den weg, waar de steenen wonden hun voet. Van het stoere werken naar de gedwongen rust, of naar arbeiden met langzaam brekende kracht. Van iets, waar ze den zegen Gods zagen lichten, naar het nieuwe en vreemde, waar geen mogelijkheid gezien wordt van zegen en licht.

En dan niets dan dat ééne, op onderscheidene manier gezegd: sta op en ga heen. Zonder verklaring. Zonder argument; natuurlijk, want uw God is Souverein en beveelt zonder argument!

Sta op en ga heen, Filippus! Ge behoeft niets te vragen; niets te beredeneeren; niets te weten — alleen maar: te gaan!

Sta op en ga heen, Christen! Ge behoeft niet te verstaan het mysterie van Gods weg. Alleen maar te gaan; en te zingen: Jezus, 'k wil U need'rig volgen, waar Uw hand mij henenleidt.

En als de woeste weg afgewandeld is, dan ziet Filippus het mysterie ontsluitend, als hij den kamerling ontmoet.

Dan zingen ze in God verblijd, aan Hem gewijd, van 's Heeren wegen.

C.B.

KERKELUK LEVEN

„Rhythmisch zingen“. II (Slot).

Als ik nog denk aan de beverige stem van mijn grootmoeder, toen ik eens naast haar zat als jongetje — kinderen van het mannelijk geslacht hadden toen zelfs in mijn geboortestad toegang in de vrouwenplaatsen, — och dan begrijp ik er alles van, dat de gemeente niet zingen kan, het ook nooit zal leeren. En er zijn overal grootmoeders; ook de dienst van vanmorgen, die tenslotte den doorslag gaf tot dit artikelje, dat ik al meer dan een jaar teruggedrongen heb, gaf grootmoeders, en burgerjuffrouwen, en beverige mannetjes te zien.

Wie wil ze missen? Wie is niet blij, dat drommen van zulke menschen onze kerkdiensten vullen?

Maar juist daarom schijnt het mij, zuiver en alleen uit praktische overweging, thans betel, den rhythmischen zang, dien ik vroeger propageerde, los te laten.

Alles dan zoo laten, als het is?

Neen, dat ook niet.

Want ook nu hebben wij melodieën, die verschrikkelijk zijn, en die dan ook voor een groot deel praktisch blijven rusten. Ik weet, wat de menschen van het vak zeggen. Ze houden vol, dat het beperken van het aantal melodieën verarming beteekent; en ik zeg er niets tegen. De musici hebben daarin gelijk. Ze beweren ook, dat het wel gaan zal, als men de melodieën, die nu blijven rusten, maar er „in“ hamert, door ze telkens weer op te geven. En ik spreek alweer niet tegen, behalve dan dat het maar twee keer in zeven dagen dienst is, en het inhameren dus zoo'n vaart niet loopen kan.

Maar ik voer één ding tegen hen aan, dat toch ook hun hoofd moet toespreken: we hebben nu eenmaal alle melodieën verknoeid door ze te rekken tot een reeks noten van gelijke lengte. Ruimere keus uit onze thans beschikbare psalmwijzen beteekent feitelijk: ruimere keus uit — corrupties. M.i. zijn de thans om haar moeilijkheid of leelijkheid niet gewilde melodieën alleen dan te behouden, en zullen ze alleen dan ons gezang weer waarlijk kunnen verrijken, als ze tot den oorspronkelijken vorm teruggebracht worden. Een kwestie van doodgewone eerlijkheid.

Maar dan komt juist mijn praktisch bezwaar: dan zal meteen onze krachtige, volle nederlandse koraalzang, die soms dreunen kan, weg zijn. Mijn ervaring, in den vreemde opgedaan, laat me daarover geen twijfel. We krijgen dan: een onzeker, weifelend gezang, en verder: overheerschende orgelmuziek.

Die orgelmuziek is in de luthersche stadskerken vrijwel overal schitterend. In kleinere (gereformeerde) kerken is ze al zoo-zoo. En op dorpen, — nu ja.

Maar wie vertrouwt, dat in Nederland (zelfs in vele steden) het met de organisten dadelijk óveral puik in orde zal zijn? Vooral, nu de meeste kerken (wat mij altijd spijt) aan de organisten geen ruime uitkeering geven, al was 't alleen maar voor het aanschaffen van muziek (wat een organist toch vragen mag?).

Ik zie voornamelijk geen andere oplossing dan: a) behoud van die melodieën, die nu eenmaal algemeen bekend zijn, en draaglijk of mooi, ook op de wijze van thans: heel noten (hier stap ik dus over het bezwaar van de feitelijke ongeoorlooftheid van zulke muzikale corruptie heen; we zitten nu eenmaal in een toestand, die door eeuwen gekijkt is); b) nieuwe melodieën.

Maar dan in elk geval: gelijkmatige*) zang: prijsgeving van het rhythmisch zingen. Niet uit muziek-theoretische overwegingen, want, als die alleen konden in geding gebracht worden, was ik er nog onvoorwaardelijk vóór. Maar alleen uit overwegingen van practijk. Ik wil de gemeente niet missen, de grootmoeders niet, het volk niet, waarmee David verheerlijkt wilde worden. In den eeredienst komen m.i. eerst de vragen aan de orde: wat de gemeente is (geen „beschaafd publiek“, doch Gods uit hoeken en gaten saamgelezen, vaak „klein-burgerlijk“, volk, niet vele rijken, niet vele edelen, niet vele concertgebouw-bezoekers); en wat de medewerking der

*) Om deze reden voel ik persoonlijk nog steeds uit kerkelijk-practisch oogpunt voor de idee, die de heer E. D. J. de Jongh bepleit heeft: gegeven de bestaande misère (van verknoeid melodieën) verschillende psalmen zingen op een andere, reeds bekende melodie („isorhythmisch“ zingen). Natuurlijk pleit ik graag voor de variatie, maar zo lang wij op geschonden melodieën aangewezen zijn, is m.i. het pro en contra niet in zuiver dilemma te stellen.

*) Het tempo kan natuurlijk vlugger: niet de snelheid, doch het ongelijkmatige blijkt hier voor de menschen de moeilijkheid.

*) Men zal, ook bij de keus van nieuwe melodieën wel zich beperken moeten in het kiezen van reeds bestaande, b.v. uit Deutsche bundels. Want anders brengt men het verknoei- en verkracht-systeem ook daarop over. Ik wils er op, dat dit ook niet te ontgaan is bij wat sommigen onder ons dan willen: alleen halve, en kwart noten; geen achtsten dus, geen driekwart. Voert men dit systeem door, dan passen óók heel wat bestaande melodieën niet in dit systeem. Nieuwe melodieën, waarbij de hand geheel wordt vrijgelaten, — dat lijkt mij uit een oogpunt van muzikale eerlijkheid het veiligste systeem; al zal natuurlijk (ik denk b.v. aan het Lutherlied) corruptie wel nooit geheel te ontgaan zijn.

gemeente in den eeredienst is (geen aesthetische, doch een belijdende, smeekende, doxologische, profetische). En dan komt daarna de vraag: hoe DIE medewerking van DIE gemeente kan geleid worden in banen van de kunst. Ik wil geen inbreuk maken op de wetten van de kunst — wetten moet men altijd erkennen), doch geloof, dat de kunst ook hier heeft te dienen.

Het zal me niet verwonderen, als sommigen zeggen, dat ik den wagen nu achteruit duw. Ik zou datzelfde vóór enkele jaren óók hebben gezegd. Maar nu heb ik geluisterd, en ik kan 't niet anders zien. De broeders van de kunst moeten maar niet boos op me wezen; ze zien, dat ik hen in hun volle waarde gelaten heb, en dat ik nog werk genoeg voor hen heb. Mooi werk ook, geloof ik. Als we 't maar eerst over de hoofdzaken eens zijn. En: ik schrijf niet in de rubriek: muziek, doch in de rubriek: kerkelijk leven. Het gezichtspunt is in die beide mischien een ander.

Of wij op deze manier verliezen?

Indien het waar zou zijn, dat rhythmisch zingen goéd gaat, ja, dan is loslating daarvan natuurlijk verlies. Maar als het niet goed kan gaan, als ik niet te somber zie (en ik wil het platte land niet uitsluiten), dan verliezen we alleen wat vergulde armoede, wat wanstaltigheid. Is dat „verlies“? Aan den anderen kant: als ik juist zag, en de z.g. rhythmische zang de medewerking der gemeente aarzeland, onzeker maken zal, dan verliezen we wel degelijk iets: n.l. het onmiskenbaar nederlandse van den kerkzang. Moet je de visschers en de boeren (op een afstandje) eens hooren: hoe fijn-Hollandsch kan dat wezen. Niet alleen de muziek, ook het volks-karakter, het volks-eigene, spreekt een woordje mee, als het erom gaat, verlies of winst tegen elkaar op te wegen.

Eén ding is zeker: rhythmisch zingen zal bekwame organisten eischen (niet-rhythmisch zingen trouwens ook, maar bij rhythmischen zang worden de eischen nog zwaarder). Bekwame organisten nu zijn meestal strenge organisten, d.w.z. regelen zich niet naar de fouten der gemeente. Ze hebben gelijk: wie zich naar fouten regelt, doet verkeerd en versterkt de fout.

Maar als ik dan den strijd zich straks zie verscherpen bij rhythmischen zang: nog strengere organisten, en een nog onzekerder gemeentezang, dan zie ik aankomen, wat ik dezer dagen in een van die zeldzaam mooie kerken van mijn tegenwoordig verblijf hoorde: een prachtig orgelstuk, en een schuchtere poging van een conglomeraat van gemeentelieden, om óók naast het orgel zoo'n beetje geluid te geven. En 't was dan nog wel vanmorgen: Herzlich lieb hab ich dich, o Herr. En viereeuwen na Martin Schallings dood, dat wil zeggen, in Duitschland: een gedachtenis-dag. En op den Zondag na „Cantate“, hetwelk is, overgezet zijnde: zingt!

K. S.

N.B. Dit artikel bleef enkele weken liggen.

Verbetering. Verleden week was sprake van een melodie, die onze Lofzang van Zacharias verminkt had. Dat moet natuurlijk zijn: onze Lofzang van Zacharias.

K. S.

LITERATUUR EN KUNST

Dr J. Th. de Vissers Ideeën over kunst en schoonheid.

II.

In het vorige artikel citeerde ik een gedeelte van een der parlementaire redevoeringen van Minister de Visser, dat zeer duidelijk deed uitkomen hoe hij dacht over de nieuwere opvattingen van kunst en schoonheid. Dit ongunstig oordeel hield verband met zijn inzicht omtrent de taak der kunst.

Dat inzicht omtrent de taak der kunst is het tweede punt, dat ik in deze artikelenserie over Dr de Visser's ideeën over kunst en schoonheid wil behandelen. En dan doe ik dat weer op dezelfde manier, met aanhaling van 's Ministers eigen woorden, omdat het niet de bedoeling is beschouwing te geven over, maar aanwijzing van de bedoelde ideeën.

De quaestie van de taak der kunst kwam alsvan zelf aan de orde, toen bij de behandeling in de Tweede Kamer van de Staatsbegroting voor 1920, bij het Hoofdstuk inzake het Departement van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen (Va) onder artikel 228 in discussie werd gebracht. Het bewuste onderartikel betrof de subsidiëering van de dramatische kunst en de discussie ontspon zich naar aanleiding van een motie-Kleerekoper, die aandrang op overheidssteun ter bevordering van de verheffing van de dramatische kunst.

Bij het indienen van deze motie verklaarde de Minister, dat deze zaak voor overweging valbaar was, maar dat hij daartoe allereerst noodig achtte het advies van een daartoe te benoemen Staatscommissie. De motiveering van deze wenschelijk-

heid gr...

missie aldus:

„In d...

principi...

namelijk...

groot ge...

beschou...

gezonde...

het ver...

lijke ga...

kunst m...

men to...

uitvoer...

dit doe...

waarv...

stukke...

voor in...

omgeke...

dat, aa...

kunst o...

middel...

ning ui...

op te v...

volksom...

als de...

technisc...

den Sta...

met gre...

welke...

tische k...

onderzo...

schijn...

belang...

beoefen...

het spe...

gebode...

technic...

laten l...

De C...

was en...

hadden...

der Chr...

Anema...

ting va...

zaak in...

Maart I...

met een...

„dat st...

uiting n...

zeerste...

de noot...

subsidie...

een oog...

Op d...

het bov...

lezen st...

eenkwa...

motie-K...

orde ges...

week. I...

dat ged...

ook de...

de Kam...

Schoule...

bezware...

Tegenov...

in de v...

dediging...

volgens...

reeks v...

vatting...

tegelijk...

tusschen...

„Deze...

door de...

op gron...

formule...

bet dra...

bonden...

bemoede...

zooveel...

moet he...

tenmins...

minste...

gebied...

het is j...

niet. A...

veel ve...

staatkur...

Van de...

het zich...

keerds...

dat de...

naar m...

om ook...

mogelijk...

in is te...

Hier...

mag (ik...

afgeva...

om de...

Christe...

steels...

heeft e...

is (geen aesthetische, doxologische, maar daarna de DIE gemeente de kunst. Ik wetten van de tijd erkennen), heeft te dienen.

als sommigen teruit duw. Ik heb de kunst gezien; ze zien, ten heb, en dat b. Mooi werk over de hoofd- in de rubriek: elijk leven. Het misschien een

en? dat rhythmisch ng daarvan na- goed kan gaan, wil het platte- we alleen wat id. Is dat „ver- ik juist zag, en werking der ge- zal, dan ver- s: n.l. het on- den kerkzang- en (op een af- andsch kan dat ok het volks- kt een woordje of winst tegen

zingen zal be- rhythmisch zingen en zang worden e orgmisten nu d.w.z. regelen te. Ze hebben gelt, doet ver- straks zie ver- og strengere or- neentzang, dan dagen in een van mijn tegen- chtig orgelstuk, nglomeraat van gel zoo'n beetje wel vanmorgen: En vier eeuwen wil zeggen, in En op den Zon- vergezel zijnde:

K. S. ken liggen.

was sprake van van Zacharias zijn: onze Lof K. S.

KUNST
st en schoonheid.

en gedeelte van van Minister uitkomen hoe hij n van kunst en hield verband der kunst. er kunst is het ikelen serie over i schoonheid wil eer op dezelfde ters eigen woor- is beschouwing van de bedoelde

unst kwam als- handeling in de oting voor 1920, eparlement van open (Va) onder- bracht. Het be- diëring van de ie ontspon zich Kleerekoper, die bevordering van kunst. e verklaarde de rweging vatbaar st noodig achte noemen Staats- eze wenschelijk

heid gaf hij in de rede, waarmede hij die Commissie (die kort daarna benoemd werd) installeerde, aldus:

„In de eerste plaats liggen hier moeilijkheden van principiële aard. De dramatische kunst deelt namelijk niet alleen in de ongunst van een tamelijk groot gedeelte der bevolking, maar wordt door haar beschouwd als een hinderpaal op den weg van gezonde volksoontwikkeling... (En) al ziet men in het verbeeldingsleven een der schoonste mensche- lijke gaven; ook al waardeert men de dramatische kunst dientengevolge op zichzelf; ook al erkent men tot op zekere hoogte het nut van openbare uitvoeringen, zoo is het desniettemin mogelijk, dat dit deel der bevolking, meenende dat het peil, waarop onze toneelgezelschappen en de toneel- stukken in dezen tijd staan, niet hoog genoeg is, voor inmenging van den Staat teruggedrukt... Maar omgekeerd kan men ook het standpunt innemen, dat, aangenomen de waarde van de dramatische kunst op zichzelf, de Staatsinmenging een krachtig middel kan zijn om het verkeerde in haar beoeffe- ning uit te snijden, deze alzoo tot een hooger peil op te voeren en tot een schakel in den keten der volksoontwikkeling te maken. Naast vraagstukken als de genoemde van principiële aard, staan die van technische aard. Voor het geval de inmenging van den Staat op zichzelf gewenscht wordt geacht, moet met groote zorg de vraag worden overwogen, op welke wijze steun aan de beoefening der drama- tische kunst zal worden verleend. (Dat) zal ernstig onderzoek vereischen, en dat te meer, omdat alle schijn moet worden vermeden, als ware hier het belang van een enkel gezelschap en niet van de beoefening der dramatische kunst alszoodanig in het spel. Inzooover is hier strikte objectiviteit geboden en ik verwacht niet anders of vooral de technici in deze commissie zullen zich daardoor laten leiden.”¹⁾

De Commissie, waarvan Jhr C. Feith voorzitter was en waarin van antirevolutionaire zijde zitting hadden de heeren J. van Andel, toenmaals directeur der Chr. H. B. S. te Den Haag, en Prof. Mr A. Anema, begon aanstonds haar arbeid. In afwach- ting van de resultaten van dien arbeid bleef de zaak in de Kamer rusten. Ingesteld in de maand Maart 1919 kwam de Commissie reeds in Juni d.a.v. met een meerderheidsrapport, welks slotsom luidde „dat steun van Overheidswege voor deze kunst- uiting niet alleen gerechtvaardigd is, maar zelfs ten zeerste aanbeveling verdient, mits echter daarbij de noodige waarborgen bestaan, dat de aldus te subsidiëren toneelkunst geen aanstoot geeft uit een oogpunt van openbare orde en goede zeden”.

Op de basis van deze conclusie, die, zooals in het bovenstaande fragment tusschen de regels te lezen staat, met het inzicht van den Minister over- eenkwam, werd de zaak mede in verband met de motie-Kleerekoper andermaal in de Kamer aan de orde gesteld in de zittingen van de laatste November- week. De voorstanders bepleitten haar, evenals ze dat gedaan hadden bij de eerste behandeling, maar ook de tegenstanders kwamen in het geweer: de Kamerleden van de Laar, Schokking, Scheurer, Schouten, Duymaer van Twist e.a. spraken hun bezwaren tegen een dergelijke overheids subsidie uit. Tegenover deze bezwaren nu stelde de Minister in de vergadering van 28 November 1919 zijn ver- dediging, in een breede repliek²⁾, waaruit het na- volgende citaat in het verband van deze artikelen- reeks van belang is, omdat het Dr de Vissers op- valting omtrent de taak der kunst weergeeft en tegelijk zijn inzicht doet kennen in de verhouding tusschen Christendom en Kunst.

„Deze post is het meest principieel aangevallen door den heer Van de Laar. Hij heeft dat gedaan op gronden, die ik gestrouw aldus meen te kunnen formuleeren. De wereld ligt in de zonde, en aan het drama en toneelspel is zooveel zondigs ver- bonden, wij moeten dus ons met het drama niet bemoeien; dan zal het, naar wij vrouwen, wel zooveel mogelijk uitsterven of verdwijnen, of dan moet het maar zijn eigen gang gaan, maar wij doen tenminste geen poging ten goede; wij willen ten- minste niet schuldig staan aan eenige zonde op dit gebied. Ik kan dat standpunt respecteren, maar het is juist uit Christelijk oogpunt mijn standpunt niet. Aangenomen de twee stellingen, dat er zoo- veel verkeer is in onze maatschappij en in ons staatkundig leven, aangenomen ook hetgeen de heer Van de Laar heeft gezegd, dat het toneel, zooals het zich in ons land vertoont, veel zondigs en ver- keerds in zich bevat en tegelijkertijd aangenomen, dat de dramatische kunst kunst is, dan heeft juist naar mijn overtuiging de Regeering de roeping, om ook in de wereld van dit soort kunst zooveel mogelijk het goede te brengen en het goede, dat er in is te ontwikkelen.

Hier gaat het eenvoudig, als ik het zoo noemen mag (ik zal niet in een theologisch debat met den afgevaardigde treden), naar mijn diepe overtuiging om de tegenstelling tusschen deze twee: is het Christendom in meerdere of mindere mate een stelsel, een systeem, dat een bepaalde afronding heeft en in een bepaald geval zich te isoleeren

heeft van de maatschappij en gros genomen, of is het Christendom, zooals de heer Van de Laar het in een vroegere redevoering heeft uitgedrukt, een beginsel van kosmische beteekenis, dat zich heeft aan te passen aan de toestanden van alle tijden en op alle terreinen van het leven zijn invloed heeft te doen gevoelen.

Dit is de eigenlijke tegenstelling, die ten grond- slag ligt aan het verschil van beschouwing van den heer Van de Laar en de beschouwing van mij. En dan aarzel ik geen oogenblik te erkennen, dat volgens mijn overtuiging het Christendom een zaak van beginsel is, dat zich aan te passen heeft aan alle levensvormen en in alle tijden van het leven zijn invloed heeft te doen gevoelen. Eenmaal aan- genomen dus het beginsel, dat de dramatische kunst kunst is, dat er een groote drang in ons volksleven is, om het drama te genieten, dat, gelijk op elk detailgebied van kunsten en wetenschappen, de Regeering een roeping te vervullen heeft, kan het niet uithijven, of die roeping moet ook worden erkend op dit gebied... En nu wil ik tegenover allen, die hier zijn, er nog eens op wijzen, dat het niet te ontkennen is, dat in ons volksleven een breede strooming is van menschen, die iets dergelijks zoeken, dikwijls avond aan avond. Wij kunnen door al onze redevoeringen en al onze theorieën die strooming niet keeren, maar wel gevoel ik mij op mijn Christelijk standpunt en in het bijzonder als Minister van Kunsten verplicht om met de zwakke krachten, die mij ten dienste staan, te trachten, die strooming in de meest goede bedding te leiden, en af te leiden van slechte bioscopen en slechte variétés, waar duizenden menschen komen; en te pogen, door onderling overleg bevoor- derlijk te zijn aan den opbloei van een goede drama- tische kunst, welke een van de hulpmiddelen zal zijn tot zedelijke, intellectuele, aesthetische en ook ethische en religieuze ontwikkeling van het Nederlandsche volk”.

Duidelijk zegt de Minister in deze rede, dat naar zijn meening „het christendom een beginsel van kosmische beteekenis is, dat zich heeft aan te passen aan de toestanden van alle tijden en op alle terreinen”, een stelling, die begrijpelijkerwijze ander- maal debat uitlokte, ofschoon van de linkerzijde stemmen waren opgegaan, deze besprekingen te staken.

Omdat dit debat de principiële zijde van de quaestie raakt, en de zaak, principieel gezien, er thans nog niet zoo voorstaat als toen, is het inter- essant de besprekingen te volgen, vooral ook, om- dat de Minister daarna dupliceerde en we aldus nog weer een bijdrage krijgen tot de eigenlijke stof van deze artikelen.

Hierover dan in een volgend nummer.

C. T.

Ds J. A. Visscher, Zoo'n Heidekerel.

De ruimte, die overblijft, wil ik gaarne benutten om de aandacht te vestigen op het eenigen tijd ge- leden verschenen boek van Ds J. A. Visscher, „Zoo'n Heidekerel”¹⁾, niet een literair werk en dus ook geen stof voor een afzonderlijk artikel, maar wel een boek, dat waard is in deze rubriek van ons blad genoemd te worden.

De Visscher heeft in onzen kring bekendheid ge- kregen als de Schrijver van schetsen „Van de arme Friesche heide”. Ditmaal geeft hij een regelmatig verhaal, een roman. En nu is hij in de schets, het korte, compacte verhaal wel meer in zijn kracht, maar hij heeft toch bij dit bredere bestek een ge- heel weten te verkrijgen, dat verdienstelijk mag worden genoemd. In hoeverre aan het gebeuren zelf werkelijkheid ten grondslag ligt, kan in het midden blijven. Wat verteld wordt is in elk geval binnen de beschreven verhoudingen, gelijk we die trouwens uit zijn vroegere werk overvloedig kennen, mogelijk en de motieven zijn die, welke bij de menschen en hun omgeving hooren.

Dat kan blijken uit een overzicht-in-een-enkele-lijn van den inhoud.

De arbeider Heidstra heeft geld geleend van de oude, gierige Akke, om een stukje grond achter zijn huisje te ontginnen. 't Werk eischt veel en de geld- zorg drukt zwaar, maar het vertrouwen op Gods hulp geeft kracht. De verdiensten van Gosling, den zoon, die bij den boer werkt, helpen ook nog een beetje. Deze Gosling is de eigenlijke hoofdpersoon van het verhaal. Zijn liefde gaat uit naar Maaike, de dochter van den boer, maar, ofschoon ze een gebrekkige stumperd is en dus geen partij voor een boerenzoon, kan er toch van een huwelijk niets komen. Vader Siertsema heeft het oog op een ander, een „heertje” uit de stad, die wel toenadering toont, omdat de „centen” van de erfdochter hem be- koren. Als een geweldige brand Siertsema's hoeve verwoest heeft en hij geen zin meer heeft in het boerenbedrijf, maar in „de stad” gaat wonen, lijken Goslings kansen sterk verminderd. Dat Maaike hem zeer genegen is, speelt geen rol. De boer brengt haar dat duidelijk genoeg aan het verstand. En hij schijnt in zijn tegenstand tegen Gosling gelijk te krijgen, als oude Akke op een oogenblik vermoord wordt gevonden. 't Is bekend, dat ze geweigerd heeft uitstel van betaling te verleen aan de Heidstra's, die door zorg en tegenslag niet konden

betalen, en dus ligt het vermoeden voor de hand, dat Gosling de moordenaar is. Hij wordt dan ook in hechtenis genomen en vader Siertsema triomfeert. Maar, als straks toch Gosling's onschuld blijkt, en bovendien Maaike zienderoogen wegwijnt, moet hij wel inbinden. En 'teind is, dat de heidekerel de hand van de boerendochter krijgt.

Standstrots, ruwheid, zorg, kwaadpraterij — de hoofdelementen van 't verhaal, ze behooren bij het geteekende lokaal, zo goed als de veelszins primi- tieve cultuur- en religiebegrippen. De Visscher heeft die alle tot hun juiste recht weten te doen komen, heeft ook het christelijk element van zijn boek, misschien doe ik beter met te zeggen: de evangeliseerende strekking, goed geaccentueerd. Er zijn verdiensten, die tegen de compositioneele on- volkomenheden naar mijn inzien voldoende op- wegen, om met erkentelijkheid dit boek te aan- vaarden als een goede bijdrage tot de christelijke lectuur.

C. T.

HET BOEK VAN DE WEEK

De Zon in haar Pracht.

Bij al de malaise van den laatsten tijd is er één industrie die bloeit. Dat is de dans-industrie. In The Sphere van 30 April 1932 worden daarover verbazingwekkende feiten meegedeeld door Charles Graves.

Als je tot heel aan de onderste trede van de maatschappelijke ladder bent getuimeld zonder nog den hals te breken, dan kun je, als je erg goed dansen kunt en je hebt nog een behoorlijk cos- tuum, misschien doe ik beter met te zeggen: de evangeliseerende strekking, goed geaccentueerd. Er zijn verdiensten, die tegen de compositioneele on- volkomenheden naar mijn inzien voldoende op- wegen, om met erkentelijkheid dit boek te aan- vaarden als een goede bijdrage tot de christelijke lectuur.

Maar dit is allemaal aan den zelfkant der dans- industrie.

Wanneer we komen bij de „sterren” van dezen zweelen hemel, dan gaat het ons duizelen.

Fabelachtige sommen worden verdiend door lei- ders van dans-orkesten. Om slechts twee bekende namen te noemen: Jack Payne heeft een inkomen van vier ton per jaar, Jack Hylton — die, zooals men weet, ook wel eens in het Carlton Hotel in Amsterdam is opgetreden — verdient zoo ongeveer 250.000 gulden per annum. Alles tengevolge van den danswaanzin die de wereld heeft bevangen.

Zijzelf vinden ook, dat het eigenlijk krankzinnig is. Ambrose, ook zoo'n „band”-directeur, die rolt in het geld — hij moet een kleine f60.000 aan inkomstenbelasting betalen — erkende lachend dat het volkomen waar was dat hij en zijnzigen „onder-ontwikkeld” waren, en „over-betaald” wer- den. En Jack Hylton sprak tamelijk wel in den- zelfden trant tot Charles Graves: „Het is dwaas”, zei hij, „wanneer men bedenkt, hoeveel wij ver- dienen vergeleken met ingenieurs en andere weten- schappelijke menschen die werkelijk iets preste- ren voor de gemeenschap en zelfs voor het na- geslacht. Maar het is werkelijk onze schuld niet, dat we zooveel meer verdienen dan Ministers en dergelijke lieden”.

Behalve met het gewone dirigeeren van hun „bands”, verdienen ze hun geld met opnamen voor gramfoonplaten en voor de „talkies”, en nu en dan door de extravagancies van den een of anderen plutocraat. Zoo vertelt Graves van een geval waarin Jack Hylton met zijn band moest spelen in Bir- mingham. Maar dienzelfden avond wilde de motor- koning Citroën, dat ze voor hem zouden spelen in Parijs. Hij betaalde de schadeloosstelling voor het niet optreden in Birmingham, verder de vlieg- tuigen die hen naar Parijs haalden, en die welke hen weer naar Hamburg brachten, plus natuurlijk een vorstelijk honorarium. De muziek van dien avond kostte den millionaire de kleinigheid van 24000 gulden.

Maar het zijn tenslotte niet de buitensporig- heden van een enkelen millionaire die de dans- industrie in stand houden; zelfs niet in de eerste plaats de dansende élite uit de deftige wijken; het zijn vooral de fabrieks- en winkelmeisjes, de be- dienden en de klerken, die van hun eenvoudige inkomsten avond aan avond een kleine gulden uitgeven om maar te kunnen dansen, dansen, dansen....

De honderdduizenden die door deze honderd- duizenden geofferd worden aan den dans-demon, komen niet alleen aan de band-leiders ten goede. Ook de leiders der groote dansinstituten verdienen schatten, evenals de muziek-niggevers die nieuwe „schlagers” lanceeren.

¹⁾ Rapport der Rijkscommissie voor Dramatische Kunst, ingesteld bij K. B. van 12 Maart 1919, p. 5, 6.

²⁾ Zie „Handelingen der Staten-Generaal 1919—1920, II, p. 609 vlgg.

³⁾ Gebra Zomer & Keuning, Wageningen.